

Тема: Зіставлення ліричних героїв і героїнь сонетів Ф. Петрарки і В. Шекспіра (письмово). Контроль групи результатів 4 (досліджує мовлення)

Мета: розвиток компетентностей

предметних і комунікативних: знання і розуміння загальних рис поезії Шекспіра, тематики, змісту прочитаних сонетів; уміння характеризувати художні особливості сонетів Шекспіра, визначати і характеризувати взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їхнього функціонування на основі спостережень за мовою сонетів; висловлювати своє ставлення до прочитаного, характеризувати поведінку та причини емоційного стану ліричного героя і героїні сонетів;

ключових: уміння аналізувати основні риси авторського стилю художнього тексту; використовувати вербальні та невербальні засоби під час виступу перед аудиторією; уміння створювати власний текст.

Обладнання: підручник, зошити, ПК, презентація.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Зміст уроку

I. Актуалізація знань

Хвилинка творчості. Презентації відеопоезій (кліпів) за сонетами Шекспіра, укладених антологій одного сонета.

Бесіда за змістом уроку.

- Чи сподобалися вам сонети Шекспіра? Які рядки особливо зворушили вас? Чому?
- Чому дружбі присвячено більше віршів, аніж кохання? Чи не означає це, що Шекспір дружбу цінує вище кохання? Яку роль, на думку Шекспіра, відіграє кохання в житті людей?
- Хто ж вона – Смаглява леді, котру Шекспір оспівав у своїх сонетах?

II. Мотивація навчальної діяльності

Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Хвилинка творчої гіпотези. Створення уявного портрета:

- Яким потрібно бути, коли кохаєш? Яким потрібно бути, щоб тебе покохали?

Проблемне питання. Чи обов'язково слід відповідати умовному еталону краси?

Прокоментуйте вислови Шекспіра (переклади Д. Паламарчука).

«Мою любов хвалити не годиться, – / Вона не крам, що продають в крамницях» (сонет 21).

«Я промінять ніколи б не хотів / Твою любов на славу королів» (сонет 29).

«Благословляю сяєво твоє, / Надії світло, що в тобі жиє» (сонет 52).

Постановка навчального завдання. Данте і Петрарка у своїх сонетах створили зразки поетичного опису жіночої краси. Кохана, описана в сонетах Шекспіра, зовсім не схожа на

ідеальних красунь цих поетів і поетів доби Відродження. Сьогодні ми порівняємо шедеври інтимної лірики світової літератури, вияснимо характер змальованих поетами жіночих образів.

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу

Пояснення вчителя. Хоча за життя, та й по смерті, Шекспірові часто закидали неоригінальність у виборі тем і поетичних форм, поет вніс у традиційний сонет чимало нового: змінив його форму, доповнив тематику, створив образ коханої – реальної жінки, яка заслуговує на велике кохання. Шекспір дійсно багато запозичував, брав готові сюжети, схеми, але він швидко вчився і переріс попередників. Тому його твори відрізняються новизною та оригінальністю ситуацій і образів. У сонетах він повстав проти традиції ідеалізованого зображення жінки. Автор все про неї розповів, тільки імені її не назвав. Можливо, він просто вигадав образ цієї жінки, подарувавши світові нетлінний образ Смаглявої леді.

У жодній європейській країні не було одночасно такої кількості сонетистів, як в Англії часів Шекспіра. Дехто з них навіть успішно видавав свої книги.

Черпаючи у своїх попередників та сучасників, Шекспір перевершив їх щирістю тону, глибиною думки, силою почуття, влучністю вислову, багатством та свіжістю барв. Для англійської поезії до Шекспіра і в його часи, при витонченості стилю, була характерна велика кількість поетичних штампів, умовне зображення почуттів та осіб. У Шекспіра ми бачимо, хоч і безіменних, але цілком живих і конкретних, поета, його друга та його даму серця.

У ті часи модним був білявий або золотавий колір волосся. Чорний колір не вважався прекрасним, багато жінок фарбували волосся, освітлювали його.

Оспівуючи любов, Шекспір кинув виклик іншим поетам у 130-му сонеті, де висловив захоплення зовнішністю звичайної жінки. Вона йому миліша, ніж зразкова красуня – білявка з ангельським обличчям і співучим голосом. Саме такий прикрашений ідеальний образ оспівував, наприклад, сучасник Шекспіра Бартолом'ю Гріффіна. Зіставимо кілька рядків Гріффіна із 130 сонетом Шекспіра, щоб побачити, наскільки в них різні уявлення про красу:

У Гріффіна:	У Шекспіра:
Her eyes the brightest stars the heavens hold – Очі її – найяскравіші зірки на небі	My mistress' eyes are nothing like the sun – Очі моєї коханої не схожі на сонце,
Her cheeks red roses such as seld have been Щоки її як найчервоніші троянди	But no such roses see I in her cheeks Але на її щоках я не бачив схожих троянд,
My lady's hair is threads of beaten gold волосся моєї коханої – золоті нитки з кованого золота	If hairs be wires, black wires grow on her head Якщо волосся порівняти з дротом, тоді чорний дріт росте у неї на голові.

Метафора волосся – золотих ниток із сонета Гріффіна – присутня в популярному сонеті Річарда Лінча «Diella». Мова йде про виткані золоті нитки (тонкі дроти) для парчевих тканин.

А сонети улюбленця публіки Томаса Уотсона містять майже всі банальності, які висміює Шекспір. Можна вважати, що Шекспір пародіює популярні тогочасні сонети.

Рядки сонетів Томаса Уотсона	Дослівний переклад
Her yellow locks exceed the beaten gold	Її золотисті локони перевершують золоті нитки кованого золота
Her sparkling eyes in heav'n a place deserve	Її блискучі очі заслуговують місця в небесах
Her words are music all of Silver sound	Її слова звучать музикою срібних звуків (дзвіночків)
On either cheek a rose and lily lies	На її щоках лежать троянди і лілії
Her breath is sweet perfume or holy flame	Її дихання мов солодкі парфуми чи святий вогонь
Her lips more red than any coral stone	Її губи червоніші, ніж будь-який з коралів
Her neck more white than aged swans...	Її шия біліша, ніж лебеді (старі лебеді)

IV. Формування знань, умінь, навичок, компетенцій

Робота з художнім текстом сонета 130. Читання і аналітична бесіда.

- Яким постає образ Смаглявої леді? Яке враження на вас справив опис коханої поета? Чи схожий опис її зовнішності на звичний зміст хвалебної любовної лірики?
- Які достоїнства своєї коханої виводить Шекспір на перший план?
- За допомогою яких засобів створюється цей образ? Яка роль порівнянь у творі?
- Що саме надає образу жінки піднесеності?
- Доведіть, що ідеал поета пов'язаний із природою. Які думки й почуття виражає в цьому сонеті автор?

Коментар. У сонеті оспівується природна жіноча краса, вона не ідеалізується, як у сонетах Петрарки і його англійських послідовників, де звичайно вславлялася золотоволоса ангелоподібна красуня, горда і недоступна. Шекспір, навпаки, описує кохану як звичайну земну жінку, що для нього є взірцем рідкісної, виняткової краси («rare», у перекладі «найкраща з-поміж всіх»). Вона зіставляється з традиційним портретом красуні, і начебто програє в усіх рисах. Але вона неповторна і головний її вигравш у тому, що смаглявку кохають такою, як вона є, попри усі її справжні та уявні недоліки. Сонет 130 побудований як зіставлення коханої з тим ідеалом, який раніше описувався в сонетах: очі як зорі, вуста як корали; шкіра білосніжна; щоки як троянда. Шекспір висміює заяложені поетами метафори і порівняння, що вже стали передбачуваними і нудними штампами. Автор з викликом описує всю невідповідність коханої загальноприйнятим канонам краси і робить висновок про те, що він відвертий і щирий, на відміну від його суперників у поезії, більш вигадливих та нещирих у почуттях.

Самостійна робота. Зіставлення художніх засобів, що описують зовнішність Лаури та Смаглявої леді. (Для довідок. Лаура: погляд ніжний; чарівний вид, постать горда; струнка постава; душа, мов зоря яскрава; немов троянди на снігу, вуста; зубів мармурове диво; сяйливі очі, золоте волосся, блакить очей).

Словесне малювання на тему «Портрет адресата сонетів Шекспіра».

V. Закріплення матеріалу, узагальнення та корекція знань

Творче моделювання ситуації. Уявіть, що Шекспір зобразив кохану згідно з традиціями тогочасної поезії. Яким був би її опис? Чи відповідав би він реальності? Чому з'явилося б відчуття штучності переживань?

Обери позицію. Чи є сонет 130 В. Шекспіра пародією на сонети Ф. Петрарки? Чи протиставляє Шекспір свою Смагляву леді образу Петраркової Беатріче? Наведіть аргументи на захист своєї думки.

Робота із завданнями робочого аркуша. Виконання завдань 1, 2.

Знайомство учнів з орієнтовним текстом творчої роботи.

Сонети Петрарки і Шекспіра – це своєрідна сповідь, міркування про суперечливі почуття. Сонети Петрарки часто називають листами до Лаури, написати справжнього листа поет так і не наважився. Гадав, що не має права порушити спокій Лаури та її близьких. Те ж саме можна сказати і про сонети Шекспіра. Кожен із митців по-своєму відтворив свої почуття, але в Шекспіра сонети більш відверті у висловленні почуттів.

Петрарка вперше бачить Лауру в церкві, і закохується в неї навек. На честь донни Лаури він починає створювати італійські вірші, які пізніше укладе в «Книгу пісень». Ця збірка прославить не тільки автора і Лауру, але й поезію. Історія знайомства Шекспіра з коханою в його творах не висвітлена. Навіть її імені ми не знаємо, з легкої руки друзів Шекспіра її назвали Смаглявою леді. Їй присвячено 25 сонетів, де відображене захоплення Шекспіра невідомою, яку упродовж кількох століть так і не віднайшли.

В образі Лаури для Петрарки злилися вся краса, вся досконалість, вся мудрість світу. Вона – і жінка, яку поет самозабутньо любить, і символ слави, про яку він мріє, і найвищий вираз поезії, якій він служить. У віршах Петрарки народжується ренесансне розуміння любові як могутньої сили, здатної розкрити всі багатства особистості, наповнити її життя, принести радість і муки. Така вона – любов нової епохи. Чуттєва і духовна, грізна і милостива, що дарує світло і несе страждання.

Тому для Петрарки не важлива зовнішність Лаури, її портрет дуже загальний і побудований переважно на порівняннях із красою природи, поет відтворює переважно душевні якості Лаури. Стосовно свого почуття в Петрарки є сумніви, він вважає його і грішним, і святим, винагородою і прокляттям, але це світле почуття.

Поетична сповідь Шекспіра про його кохання до смаглявки – одне з найбільш правдивих і хвилюючих зображень внутрішньої трагедії людини, яка кохає так, що, незважаючи на примхливість коханої, не може розлюбити її. Ліричний герой, переконавшись, що його не кохають, не чинить перешкоди тому, до кого вона прихильна.

Кохана Шекспіра – жінка далеко не ідеальної краси з погляду Шекспірового оточення. Але поет любить її саме таку, просту й земну, для нього вона найвродливіша з усіх.

Сонет 130 подає не лише портрет Смаглявої леді, він розкриває також особливості світогляду Шекспіра – людини Відродження, яка радіє з того, що має щастя бачити земну красу своєї коханої. Опис смаглявки звучить як виклик традиції, що сягає небесної любові Франческо Петрарки, як протиставлення його білявій, наче ангел, донні. Але Шекспір полемізує не так із Петраркою, як з його наслідувачами, що безглуздо повторювали винайдені Петраркою способи звеличити красу своєї обраниці.

Написання чернетки творчої роботи.

VI. Підбиття підсумків

Продовжте речення. Сьогодні мій успіх – це ...

Працюємо вдома

1. Опрацюйте матеріал про трагедію «Ромео і Джульєтта» (с. 148–149 підручника).
2. Прочитайте «Пролог» (с. 150 підручника) і дійте відповіді на запитання щодо нього.

Додаток. Сонет 130 в оригіналі, підряднику та різних перекладах.

Сонет 130 оригінал	Підрядник
My mistress' eyes are nothing like the sun; Coral is far more red than her lips' red; If snow be white; why then her breasts are dun; If hairs be wires, black wires grow on her head. I have seen roses damasked, red and white, But no such roses see I in her cheeks, And in some perfumes is there more delight Than in the breath that from my mistress reeks. I love to hear her speak, yet well I know That music hath a far more pleasing sound; I grant I never saw a goddess go – My mistress when she walks treads on the ground. And yet, by heaven, I think my love as rare As any she belied with false compare.	Очі моєї коханої не схожі на сонце, Колір коралів значно червоніший, ніж червоний колір її вуст, Якщо сніг білий, то її груди темні, Якщо волосся порівняти з дротом, тоді чорний дріт росте у неї на голові. Я бачив дамаські троянди, червоні та білі, Але на її щоках я не бачив схожих троянд, І у парфумах більше пахощів, Ніж у диханні, яке йде від моєї коханої. Я люблю слухати її голос, Хоча добре знаю, що музика звучить значно приємніше, Я не бачив, як іде богиня, Але моя кохана важко ступає по землі. Та все ж я вважаю свою кохану неповторною. Як кожна інша – вона обдурена фальшивими порівняннями.
Переклад Дмитра Паламарчука	Переклад Д. Павличка
Її очей до сонця не рівняли, Корал ніжніший за її уста, Не білосніжні пліч її овали, Мов з дроту чорного коса густа. Троянд багато зустрічав я всюди, Та на її обличчі не стрічав, І дише так вона, як дишать люди,- А не конвалії між диких трав. І голосу її рівнять не треба До музики, милішої мені, Не знаю про ходу богинь із неба, А кроки милої – цілком земні. І все ж вона – найкраща поміж тими, Що славлені похвалами пустими.	Моя кохана – не сяйна, як сонце, Не схожі на корал її уста, Її коса – не злотне волоконець, А чорнодроту плетінка густа. В коханої не білосніжні груди, І щоки – не троянди запашні, Моя кохана дихає, як люди, А не пахтить, мов квітка навесні. Люблю я голос милої своєї, Хоч то й не музика, що серце рве; Живуть на небі божественні феї, Моя кохана на землі живе. Та найвродливіша вона між тими, Кого vleщають віршами пустими.
Переклад О. Тільної	Переклад Наталі Бутук
Хай очі любові – далеко не сонця, Й не схожі на корал її уста, Не сніжно білі перса, і коса, Мов чорний дріт, колюча та густа. Троянди бачив ніжні й пишні я. Та на її щоках не бачу їх. І дихання не схоже аж ніяк На пахощі парфумів дорогих. Люблю вслухатися в її розмови плин, Хоч музика й приємніша мені. І хай не бачив я ходу богинь, Моя кохана ходить по землі. Та я ціную більш свою кохану, Ніж лестощі в брехливім порівнянні.	Не схожі на сонце коханої очі; Корал за палкі червоніший вуста; І груди – не сніг – радше видиво ночі; Волосся, як дріт, – смоляна чорнота. Не бачив троянд ні червоних, ні білих В єднанні чудовнім на юних щоках. І подих не пахне, і тіло, як тіло, – Не хвиля парфумів бентежно-пахка. Я б слухав весь вік її мову чудесну, Хоч музики звуки для серця миліш. Не знаю, як ходять богині небесні, – Ступає владарка моя по землі. Та я присягатися небом готовий, Що цих порівнянь не потрібно любові.

Переклад Віктора Марача	Переклад Остапа Тарнавського
Ніщо супроти сонця її очі, З коралом не зрівняєш губ жагу, Не білосніжна шкіра перс дівочих, Волосся ж – дріт, що сплівсь в косу тугу; Я бачив роз пелюстки незрівнянні, Та на її щоках не знайдеш їх, Й нема нічого в запаху й диханні Від аромату квітів лугових. Приємний в неї голос, але нині Звучить для мене музика миліш; Не бачив ще, яка хода в богині, Кохана ж по землі ступає лиш. І все ж вона собою тих затьмить, Що ідеалом нам здались на мить.	Моєї пані очі – не як сонце; Від губ її червоний більш кораль. Як білий – сніг: груди в неї сіра чом це? Як волос – дріт: то в неї звій спіраль. Я бачив шовк троянд: червоний, білий; Не бачу рож цих на її щоках. Парфумів запах більше мені милий, Ніж віддих, що димить в її устах. Люблю, як розмовля вона, хоч знаю, Що музика дає ще кращий звук; Не бачив я богинь, як ходять в раю, Моєї ж пані хід – незграбний стук. Та все ж незвичне це моє кохання, Споганене від фальшу порівняння.